

PWN-Brief

Pastoraat voor woonwagenbewoners, Sinti en Roma in Nederland

Emmaplein 19 C, 5211 VZ 's-Hertogenbosch

nummer 32 - augustus 2016

Enkele panelen van de reizende tentoonstelling O Lungo Drom 'Sinti en Roma door de eeuwen heen in Nederland'

Op zoek naar 24 helpers in de St.-Christoffelkring / 3
Landdag PWN op 11 oktober in 's-Hertogenbosch

Van een zwervend bestaan naar eigen initiatieven / 4, 5
Het Annahuis biedt ondersteuning en begeleiding

Sinti en Roma zijn een lange weg gegaan/ 6
Reizende tentoonstelling O Lungo Drom

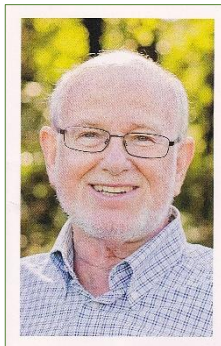
Samen op pad / 7

Op religieuze trektocht / 7

Sintibedevaart naar Kapel in 't Zand Roermond

Pastoraal werk in De Herberg

Pastoraal werker drs. **Jos Delsman** (1948-2016) stond jarenlang in de schaduw van pater Piet Dingenouts s.m., pastor van de Annakerk West in 's-Hertogenbosch. Pater Piet was veel onderweg, bezocht zijn parochianen, maar ook en vooral de woonwagenmensen in de stad en wijde omgeving, ook na zijn emeritaat in 1998.

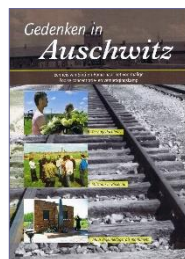

Jos Delsman nam in dat jaar de leiding van de parochie over. Hij koos voor het pastoraat van de gastvrijheid en gaf het parochiecentrum de naam De Herberg. Na het overlijden van pater Piet in 2009 was het voor de woonwagenbewoners niet gemakkelijk om voor pastorale vragen zelf op pad te moeten, naar De Herberg dus. Maar Jos stond daar dan klaar met een team van vrijwilligers: vriendelijk, tegemoetkomend, nuchter, rechtvaardig en ook met een dosis humor op zijn tijd. Hij wist vragen van mensen op een juiste manier in te schatten en hielp hen verder op weg.

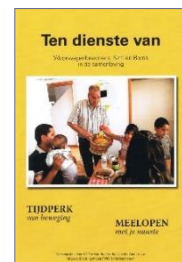
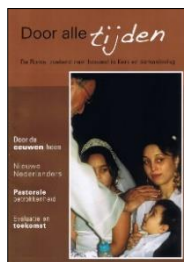
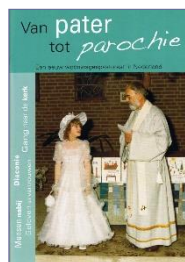
Als pastoraal werker was zijn beschikbare tijd beperkt en lag zijn taak vooral in het coördineren. Kan die eerste communie van dat woonwagenmeisje toch op die en die dag plaatsvinden, is er ruimte voor een doopje met de ganse familie eromheen juist op zondagmiddag en wie begraaft de oude man van wie alleen pater Piet de familie kende. Voor velen van de woonwagencentra was het wennen om steeds een ander gezicht te zien, maar Jos slaagde er mede door zijn vriendelijkheid telkens in dat aan hun pastorale wensen zo goed mogelijk tegemoet werd gekomen. Ook op het maatschappelijk vlak wist Jos in de moeilijke omstandigheden waarin mensen konden verkeren – we denken hierbij aan de problematiek rond verschillende Romagezinnen in 's-Hertogenbosch – samen met de mensen op zoek te gaan naar bevredigende oplossingen.

Jos Delsman p.w. is 67 jaar geworden.

Brochures onder de aandacht

Gedenken in Auschwitz	€ 2,50
Donkere Dagen	€ 5,00
Geloven onderweg	€ 2,50
Van pater tot parochie	€ 5,00
Door alle tijden	€ 5,00
Ten dienste van	€ 5,00
Beziel door Maria	€ 5,00
Kerk en Presentie	€ 5,00

Wilt u een of meerdere brochures bestellen?

Maak het desbetreffende bedrag over op bankrekeningnummer **NL16 RABO 0324 6312 19** ten name van **Stichting Media PWN** te 's-Hertogenbosch onder vermelding van de brochure(s), uw naam en adres.
(Inclusief portokosten)

**Goed
om
te
lezen!**

Op zoek naar 24 helpers in de St.-Christoffelkring

Jaarlijks houdt het PWN een ontmoetings- en studiedag, de zogeheten Landdag, voor pastores, diakens en vrijwilligers die betrokken zijn bij het pastoraat voor woonwagenbewoners, Sinti en Roma in Nederland. Aan de hand van een thema verdiepen de aanwezigen zich in het pastorale en diaconale werk en wisselen ervaringen uit. Met deze Landdag wil het PWN bereiken dat ook parochiemedewerkers in de eigen parochie en regio aandacht schenken aan deze bevolkingsgroepen in hun midden.

De komende Landdag die gehouden wordt op 11 oktober a.s., is een dag waarop het PWN speciaal mensen uitnodigt die nog niet eerder een dergelijke bijeenkomst hebben bijgewoond. Daarom wordt een beroep gedaan op pastores, diakens en vrijwilligers van parochies om deze Landdag te bezoeken en zich op deze dag te laten informeren over de pastorale en diaconale zorg voor woonwagenbewoners, Sinti en Roma. Het thema van deze dag is **Vernieuwing van de aandacht voor de mens onderweg** naar het voorbeeld van de heilige Christoffel.

Waarom Christoffel?

Het is wenselijk dat er voor de woonwagenbewoners, Sinti en Roma in Nederland – voor 90% katholiek maar niet zo parochiegebonden – een vertegenwoordiger is binnen een parochie. Iemand die het leven, de cultuur en het wel en wee van deze mensen leert kennen en als het ware een Christoffel kan zijn. Een man of vrouw die een brug vormt tussen de bevolkingsgroepen met hun eigen wetten, rituelen en een variabele geloofsbeleving en de parochie met haar vaste regels en gebruiken.

Wie net als Christoffel zijn leven in dienst van Christus wil stellen, hoeft geen uitzonderlijk iemand te zijn. Het verhaal zegt dat je het beste kunt doen waar je goed in bent, in dienst van de naastenliefde, van Christus. Soms kan een eenvoudige klus gaandeweg een zware last worden en wanneer je een goede afloop niet meer verwacht, blijkt niet zelden dat er toch een positief en vruchtbaar resultaat is.

Goed doen

In de samenleving zijn er mensen die voor bepaalde zwaardere taken in de wieg gelegd zijn en die net als Christoffel, krachtig en ondernemend, bijzondere en soms complexe taken kunnen uitvoeren. Het PWN is naar 24 van deze mensen op zoek die zich willen laten informeren over de op te richten St.-Christoffelkring op de PWN Landdag van 11 oktober.

Lees meer over de **PWN Landdag 2016** en St.-Christoffel in de uitnodigingsbrief en folder die u kunt vinden op onze website **www.pwin.nl**

Uitnodiging
voor deelname aan de
PWN Landdag

*Op zoek naar 24 helpers
in de St.-Christoffelkring*

Wanneer:
dinsdag 11 oktober 2016

Waar:
's-Hertogenbosch,
Emmaplein 19 C
(5 minuten lopen van het
station 's-Hertogenbosch)

Tijd:
van 10.00 uur tot 15.30 uur
(Voor koffie, thee en lunch
wordt gezorgd.)

Opgave:
Graag vóór 15 september a.s.
E. pwin@telfort.nl
T. (073) 737 02 23
of schriftelijk:
PWN, Emmaplein 19 C,
5211 VZ 's-Hertogenbosch

Van een zwervend bestaan naar eigen initiatieven

Een plek waar je op adem kunt komen. Zo ervaren Serif en Vehbija Hopič uit Bosnië het Annahuis in Breda. Deze instelling biedt een plek, een oor, een stem en indien nodig praktische begeleiding en ondersteuning. De bezoekers aan deze ontmoetingsplek vormen samen een gemeenschap waarin niets moet maar veel mogelijk is.

De twee broers Serif en Vehbija Hopič (beiden rond de vijftig) en hun gezinnen raakten tien jaar geleden dakloos. De uitkeringen werden stopgezet en ze waren gedoemd tot zwerven. Het Annahuis in Breda trok zich het lot van deze Roma aan en bood een boterham, een kop koffie en een luisterend oor. Zelfs de camper waarin ze verbleven mocht er op de parkeerplaats worden gezet. Dag na dag konden ze in het Annahuis terecht, maar ze trokken weg, naar het buitenland om met seizoensarbeid te proberen in eigen levensonderhoud te voorzien. Druiven plukken in Frankrijk, bloemen verkopen op de stranden langs de kust. Dan weer maanden niets, omdat er nergens werk was. Na twee jaar gaven ze het op en beland-

den ze opnieuw in Breda waar het Annahuis ze andermaal opving. Medewerkers bemiddelden bij de contacten met de Kinderbescherming. Die wilde de kleinkinderen ondervoogdij plaatsen, omdat ze geen dak boven het hoofd hadden. ‘Zelf zijn we door onze ouders grootgebracht onder vaak erbarmelijke omstandigheden, zowel in Bosnië als in Italië,’ geven de beide broers aan, ‘en dan zouden wij hier in dit luxe Nederland onze kleinkinderen moeten afgeven aan pleeggezinnen, omdat wij, Roma, geen goede ouders zouden zijn?’ Ze moeten er niet aan denken. ‘Onze kinderen komen bij ons altijd op de eerste plaats. Gelukkig hebben ze hier in het Annahuis begrip getoond voor onze rijke cultuur en traditie. Zij weten dat wij geen

geleerde mensen zijn, maar wel “eeuwenlang” levenservaring hebben.’

Handen uit de mouwen

Elke week komen de broers en hun familie bij elkaar in het Annahuis. Maar graag zouden ze een eigen ruimte voor zichzelf willen, bijvoorbeeld een clubhuis waar ze elkaar kunnen ontmoeten. ‘Ze hebben er behoefte aan samen hun cultuur te beleven en burgers

uit te nodigen hun leven te leren kennen,’ zegt Dorothé IJsseldijk, pastorteamleider van de instelling. Binnenkort gaat ze samen met de Roma aan de slag om een zelforganisatie te starten. Ondertussen willen Serif en Vehbija laten zien dat ze ook zelf goed de han-

den uit de mouwen kunnen steken. Als vijftigers hebben ze behoorlijke levenservaring en nog voldoende energie om nieuwe projecten op te starten. Ze werken hard aan het oprichten van een stichting om kleding in te zamelen voor de armere Roma in Bosnië en Tuzla, het land en de plaats waar ze zelf vandaan komen. ‘Daar leven nog zoveel Roma in diepe armoede,’ leggen ze uit, ‘wij kunnen hen met onze westerse rijkdom ondersteunen.’ Op deze manier zijn ze zelf zinvol bezig en komen de mensen in Bosnië weer wat verder. En niet onbelangrijk: door deze dagelijkse bezigheid kunnen ze wat bijverdienen om hun eigen kinderen en kleinkinderen een betere toekomst te geven.

>

De broers Serif (l.) en Vehbija Hopič

‘Nederland moet ons ook de kans geven om onze nakomelingen vooruit te helpen,’ voegt een van de broers daaraan toe. ‘Onze ervaring is dat wij zelf maar weinig kunnen of mogen organiseren in deze moderne Nederlandse samenleving met alle regels en wetten. Vaak lopen we tegen de muur op omdat we niet kunnen wat van ons verlangd wordt en bestaan er vooroordelen, alleen omdat we Roma zijn. Daarom hebben wij anderen nodig die ons stap voor stap op weg helpen en in ons blijven geloven. Wij stammen uit een oud nomadisch volk met een eigen taal, cultuur, waarden en normen die diep in onze vezels zitten en die we op onze beurt weer doorgeven aan de volgende generaties. Hier moeten wij het mee doen. Het is niet anders. En dat begrijpen ze hier in het Annahuis maar al te goed.’ ■

Het Annahuis Diaconaal Centrum Breda

Het Annahuis (opgericht in 1994) is een laagdrempelige ontmoetingsplek met speciale aandacht voor mensen

in een sociaal-maatschappelijk kwetsbare positie. Er wordt bijstand geboden aan hen die aan de zelfkant van de samenleving staan. Niemand wordt uitgesloten.

Er zijn onder meer inloopochtenden voor begeleiding en ondersteuning en er zijn mogelijkheden tot creativiteit. Er lopen projecten als de STRAATRAAD, om de problemen van de straat te bespreken, de STRAATTOUR, dak- of thuislozen die zelf rondleidingen in de stad geven en STRAATRAKKER, de opvang van honden van dakloze baasjes die tijdelijk niet voor hun viervoeter kunnen zorgen.

Naast de staf draait het Annahuis op een team van vrijwilligers. In de relatie met mensen gaat het om wederkerigheid en gelijkwaardigheid. Opgebouwde kennis, ervaringen en signalen worden uitgedragen in het maatschappelijk en kerkelijk netwerk.

Annahuis, Haagweg 3, 4814 GA Breda
T. (076) 521 79 64
Lees meer op de website:
www.annahuis.nl

De kelk en de schaal

Bij mijn priesterwijding in 1973 kreeg ik van mijn familie een kelk en een schaal. De kosten hiervan waren voor mijn ouders een rib uit het lijf. Vader vond dat de kelk van goud en zilver moest zijn en idem dito de schaal. Gemaakt door een edelsmid. Een kostbaar geschenk omdat hij ervan overtuigd was dat de kelk en de schaal het mysterie van het geloof bevatten, de tegenwoordigheid van Christus op aarde. Ik, zijn zoon, mocht dan hiermee het mysterie van het geloof doorgeven, namens Jezus.

Bij voorbereidingen op eerste communies neem ik deze kelk en schaal altijd mee naar de wagens en vertel het verhaal van mijn vader. Kinderen en ouders raken de kostbaarheden aan, houden ze vast en zijn even stil. Altijd weer vind ik bij de mensen iets terug van verwondering en verbondenheid in het geloof. Ook hebben ze de overtuiging dat het mysterie van het geloof wordt doorgegeven aan het kind dat de eerste communie doet.

In een Tilburgse parochie deed ik dit voorjaar een eerste communieviering samen met pastoraal werker Theodoor van de Boom. Hij gebruikt bij de voorbereidingen de kinderkijkbijbel. In het kort met mooie plaatjes wordt het verhaal verteld van brood en wijn, het Lichaam en Bloed van Christus. Wat vaak gebeurt is dat de kinderen, maar ook hun ouders, inhaken op het Laatste Avondmaal van 2000 jaar geleden. Het heilige doel van die maaltijd was met Hem en met elkaar in geloof verbonden te blijven en de onderlinge band te versterken. Dat spreekt aan en komt ook in de eigentijdse viering tot uiting.

De aanleiding voor het grootse feest daarna is dat het voor de communicant een dag dient te worden om nooit te vergeten. Dat was ook de bedoeling van Jezus van Nazareth die toen zei: ‘Blijft dit doen om mij te gedenken.’ ■

Sinti en Roma zijn een lange weg gegaan

Naast de muzikale en culturele erfenis is de geschiedenis van de Sinti en Roma er een van vervolging en strijd. De tentoonstelling O Lungo Drom (De Lange Weg) 'Sinti en Roma door de eeuwen heen in Nederland' – een initiatief van Sinteza Beike Steinbach – geeft in vierendertig panelen een overzicht met honderden bijzondere foto's en teksten.

De reizende tentoonstelling O Lungo Drom 'Sinti en Roma door de eeuwen heen in Nederland' werd op 2 mei jl. geopend in het gemeentehuis van Den Haag door burgemeester Jozias van Aartsen, in het bijzijn van staatsecretaris Martin van Rijn van VWS en enkele tientallen genodigden. In woord en beeld wordt een indruk gegeven van de tradities, vervolging en positieve voorbeelden uit het leven van de Sinti en Roma door de eeuwen heen in Nederland.

Beike Steinbach bij de opening van de tentoonstelling op 2 mei in Den Haag in gesprek met burgemeester Jozias van Aartsen

Cultuur en ontwikkelingen

Initiatiefneemster en voorzitter **Beike Steinbach** van de Stichting O Lungo Drom, omschrijft de tentoonstelling 'als een boek waar je doorheen kunt lopen'. Veel aandacht krijgen de razzia's, deportaties en systematische vernietiging in de concentratiekampen tijdens de Tweede Wereldoorlog, 'maar de belangstelling dient zich niet te beperken tot deze zwarte bladzijden in de geschiedenis van de Sinti en Roma, aandacht in het openbare leven is belangrijk', aldus Beike

Steinbach. Het gaat daarom ook over de rijkdom en variëteit in cultuur van Sinti en Roma en over actuele ontwikkelingen op het gebied van wonen, werken en onderwijs.

De tentoonstelling biedt een uitdaging aan jong en oud om de geschiedenis en het heden van de Sinti en Roma in Nederland te onderzoeken, met als doel een bijdrage te leveren aan meer wederzijds begrip, verbeteringen in de relaties met instanties en aan juiste beeldvorming in de media.

Voor scholieren

Een catalogus bij de tentoonstelling geeft alle panelen weer. Daarnaast is er een handleiding voor docenten en begeleiders waarin werkvormen

zijn beschreven om het bezoek aan de tentoonstelling O Lungo Drom voor te bereiden en te verwerken. Centraal staat een KIJKwijzer voor scholieren van 11 tot 14 jaar in het primair onderwijs en de brugklassen van het voortgezet onderwijs.

Kijk voor meer informatie en de locaties van de reizende tentoonstelling O Lungo Drom op:

www.olungodrom.nl

Samen op pad

De Roerom, een nieuws-, service- en communicatieblad voor mensen betrokken bij Kerk en samenleving, besteedt in nr. 10, uitgave juni 2016, pag. 5, aandacht aan de bevolkingsgroepen woonwagengedwongen, Sinti en Roma in het artikel **Samen op pad** van Nel Beex-Roos. Zij liet zich hierbij inspireren door de foto van de glas-inloodramen in het parochiecentrum Titus Brandsma in Oss, zoals deze is afgebeeld op de voorpagina van de *PWN-Brief* van april jl.

‘Deze glas-inloodramen laten ons kennis maken met bepaalde groepen mensen, die altijd onderweg waren. Een veilige omgeving is één, brood op de plank zeker nummer twee,’ schrijft Beex-Roos, waarna zij ingaat op de drie bevolkingsgroepen met hun eigen, geschiedenis, overleving, cultuur, gewoontes, godsdienst en de eigen normen en waarden.

Het hele artikel kunt u lezen op www.pwin.nl

Kijk ook op: <http://www.deroerom.nl/pagina/212/archief>

35ste Culturele Collectieve Sintibedevaart naar de Kapel in 't Zandt te Roermond

Op religieuze trektocht

Sinti uit voornamelijk de zuidelijke provincies trekken in de laatste week van juli weer naar Roermond. Daar vindt van **28 t/m 31 juli** de bedevaart plaats naar de Kapel in 't Zand. Hier ervaren veel mensen kracht en steun op voorspraak van Onze-Lieve-Vrouw.

Vanaf 25 juli is de locatie Kloosterweg-Onderste Schraagweg toegankelijk voor caravans.

foto: © Pim Ermers, 2013

Programma

Donderdag 28 juli

22.30 uur: Nachtelijke gebedsdienst op de locatie Kloosterweg.

Vrijdag 29 juli

14.30 uur: Culturele middag voor de jeugd.

19.00 uur: Processie en kerkdienst in de Kapel in 't Zand.

21.00 uur: Culturele Sinti-avond op de locatie Kloosterweg.

Zaterdag 30 juli

15.00 uur: Wagenzegening op de locatie Kloosterweg.

19.00 uur: Avondkruisweg in het Kruiswegpark.

21.00 uur: Culturele Sinti-avond op de locatie Kloosterweg.

Zondag 31 juli

11.30 uur: Eucharistieviering in de openlucht in het Kruiswegpark (bij slecht weer in de Kapel in 't Zand).

Colofon

De *PWN-Brief* is een viermaandelijke uitgave van het PWN en verschijnt in de maanden april, augustus en december.

ISSN 2214-1146

Interviews en teksten

Jan van der Zandt m.s.c.
Hélène van Hout

Lay-out en eindredactie

Hélène van Hout

Druk

Drukkerij *Zelfkrant*
's-Hertogenbosch

Contactadres

Pastoraat Woonwagengewoners in Nederland - PWN
Stichting Media PWN
Stichting Mgr. Bekkersfonds
Emmaplein 19 C
5211 VZ 's-Hertogenbosch

I: www.pwin.nl
E: pwin@telfort.nl
T: (073) 737 02 23

Giften

Een vrijwillige bijdrage om deze *PWN-Brief* te bekostigen stellen wij zeer op prijs en is welkom op NL59 RABO 0121 9051 01 ten name van Pastoraat Woonwagengewoners in Nederland te 's-Hertogenbosch.

Op hetzelfde bankrekeningnummer zijn ook giften voor acute noodhulpverlening ten behoeve van woonwagengewoners, Sinti en Roma welkom.

Het PWN wordt ondersteund door een solidariteitsbijdrage van de gezamenlijke religieuzen in Nederland via de Commissie PIN.

Met weinig woorden...

- Op religieuze trektocht -

'In Roermond was het in het verleden zo dat de Sinti door burgerlijke en kerkelijke vooraanstaanden aan de rand van de stad werden ingehaald met muziek. Tegenwoordig is het omgekeerde het geval: burgers komen massaal af op de klanken van de zigeunerviolen.'

Jan van der Zandt m.s.c. over de Sintibedevaart naar Roermond in 2008

- Oneindig -

'De Lange Weg is niet alleen letterlijk 'De Reis' die Sinti en Roma door de eeuwen heen gemaakt hebben: de migraties, door vele landen heen. Sinti en Roma bedoelen daarmee ook nog iets anders: de weg die wel oneindig lijkt. Dan hebben we het over de acceptatie van ons in de samenleving. Deze Lange Weg is nog steeds niet op zijn eind.'

Sintezza **Beike Steinbach** in het voorwoord van de catalogus *O Lungo Drom | De Lange Weg*

- Iemand anders -

'Woonwagengewoners verwachten toch een aantal diensten van de parochie, vooral met betrekking tot sacramenten en in twee van de drie gevallen moet ik zeggen: "Daar zou ik iemand anders voor moeten inschakelen".'

Pastoraal werker **Jos Delsman** (1948-2016), spreker op de PWN Landdag in 2010

- Mee op weg -

'Als dan ook nog de laatste aalmoezenier Piet Dingenouts s.m. overlijdt (in 2009, red.), dan lijkt het mij toe dat pater Jan van der Zandt, al ruim dertig jaar de bevlogen man achter het Pastoraat voor Woonwagengewoners, Sinti en Roma in Nederland (PWN) eens heel diep heeft moeten zuchten. Want wie van de burgers in de diverse parochies neemt ze, zijn woonwagengewoners, Sinti en Roma mee op weg?'

Nel Beex-Roos in het artikel *Samen op pad*, De Roerom, jaargang 30, nr.10, juni 2016, pag. 5

- Thuis -

'"Ik ben weer thuis", aldus een jongeman die na een behandeling van enkele maanden vanuit de reclassering het Annahuis weer binnenloopt.'

Uit het jaarverslag 2015 van het **Annahuis**, Breda